

Особливості переходу із початкової школи до середньої.

У проблемі переходу з початкової школи до середньої необхідно звернути увагу на проблему адаптації дітей до навчання в середній школі, а також на ті умови, які можуть сприяти чи перешкоджати успішному проходженню адаптаційного періоду, звернути увагу на ті труднощі, які можуть виникнути у дітей в процесі навчання. Основну увагу в цей час слід приділяти розвитку навчальної діяльності, вміння вчитися, набуття з допомогою дорослих і самостійно нових знань і навичок.

В п'ятому класі умови навчання корінним чином змінюються, діти переходять від одного основного вчителя до системи класний керівник – вчителі-предметники, уроки часто проходять в різних кабінетах. Нерідко діти змінюють школу (наприклад, вступають до гімназії), у них з'являються не тільки нові вчителі, але і нові однокласники.

У теперішній час перехід з початкової школи до середньої співпадає з кінцем дитинства.

Як показує практика, більшість дітей переживає цей перехід як важливий крок в своєму житті. Вони пишаються тим, що вже «не маленькі». Перехід до декількох учителів з різними вимогами, різними характерами, різним стилем стосунків є для них показником їхнього дорослішання. З іншого боку, перехід з початкової школи до середньої пов'язаний із збільшенням навантаження на психіку учня.

Психологічні та психофізіологічні дослідження свідчать, що на початку навчання в п'ятому класі школярі переживають період адаптації до нових умов навчання, подібний до того, що був характерний для початку навчання в першому класі. В адаптаційний період у них може знижуватись працездатність, підвищуватися неорганізованість. Вони можуть ставати забудькуватими, інколи порушуються сон, апетит... Дослідження свідчать про те, що подібні функціональні відхилення в тій чи іншій формі характерні для приблизно 70-80% школярів. У більшості дітей подібні відхилення носять одиничний характер і зникають, як правило, через 2-4 тижні після початку навчання. Однак є діти, у яких процес адаптації затягується на 2-4 місяці і навіть більше. З адаптаційним періодом часто пов'язані і захворювання дітей. Подібні захворювання носять психосоматичний характер.

В період адаптації важливо забезпечити дитині спокійну обстановку, але при цьому достатньо чіткий режим, зробити так, щоб п'ятикласник відчував підтримку і допомогу з боку батьків.

Що ж може зашкодити адаптації дітей в середній школі? Насамперед, це неузгодженість, навіть протирічливість вимог різних педагогів.

Але важливо звернути увагу і на позитивну сторону таких суперечностей. Школяр вперше потрапляє в ситуацію множини вимог, і, якщо він навчиться враховувати ці різні вимоги, співвідносити їх, долати пов'язані з цим перешкоди, то оволодіє умінням, необхідним для дорослого

життя. Тому необхідно, щоб батьки допомогли дітям оволодіти цим умінням, пояснили, з чим пов'язані ці відмінності. Труднощі у п'ятикласників може викликати і необхідність на кожному уроці пристосовуватися до своєрідного темпу, особливостей мовлення, стилю викладання кожного учителя. Необхідно, щоб школярі правильно розуміли терміни. Зараз багато спеціальних «шкільних» словників і добре, якщо діти будуть мати їх і навчатися ними користуватися. Важливо знати, що неповне, неточне розуміння слів нерідко лежить в основі нерозуміння шкільного матеріалу.

Допомога батьків нерідко потрібна школярам і при підготовці домашніх завдань.

Корисно ознайомитися з рекомендаціями Філадельфійського дитячого центру із забезпечення гармонії між домашнім і шкільним життям дитини:

- ✓ Не обмежуйте свій інтерес звичайним питанням типу: «Як пройшов твій день у школі?». Щотижня знаходьте час, вільний від домашніх справ, і уважно розмовляйте з дитиною про школу.
- ✓ Запам'ятовуйте окремі імена, події і деталі, про які дитина повідомляє вам, використовуйте їх в подальшому для того, щоб починати подібні бесіди про школу. Крім того, обов'язково запитуйте вашу дитину про однокласників, справи у класі, шкільні предмети, педагогів.
- ✓ Регулярно розмовляйте з вчителями вашої дитини про її успішність, поведінку і взаємовідносини з іншими дітьми.
- ✓ Без коливань розмовляйте з учителем, якщо ви відчуваєте, що мало знаєте про шкільне життя вашої дитини, або про взаємозв'язок її домашніх і шкільних проблем. Навіть якщо немає приводів для хвилювання, консультуйтеся з вчителем вашої дитини не рідше, ніж раз на два місяці.
- ✓ Під час будь-якої бесіди з учителем виявіть своє прагнення зробити все можливе для того, щоб покращити шкільне життя дитини. Якщо між вами і вчителем виникають серйозні розбіжності, докладіть максимум зусиль, щоб мирно вирішити їх, навіть якщо доведеться розмовляти для цього з директором закладу.
- ✓ Знайте шкільну програму дитини і особливості школи, де вона навчається.
- ✓ Вам необхідно знати про особливості шкільного життя вашої дитини і бути впевненими, що вона отримує добру освіту і в добрих умовах. Відвідуйте всі заходи і зустрічі, що організовує батьківський комітет школи. Використовуйте будь-які можливості, щоб знати, як ваша дитина навчається і як її навчають. Слід також мати інформацію про кваліфікацію вчителя, дисциплінарні правила, встановлені в школі і класі, різноманітні можливості навчання, що надаються школою.
- ✓ Допмагайте дитині виконувати домашні завдання, але не робіть їх самі.
- ✓ Визначте разом з дитиною спеціальний час, коли потрібно виконувати домашні завдання, отримані в школі, і слідкуйте за виконанням цих установок. Це допоможе сформуванню позитивні звички до навчання.

Продемонструйте інтерес до завдань і переконайтесь, що у дитини є все необхідне для їх виконання найкращим чином. Якщо дитина звертається до вас з питаннями, пов'язаними з домашніми завданнями, допоможіть їй знайти відповіді самостійно, а не підказуйте їх.

- ✓ Якщо у дитини навчання йде добре, виявляйте частіше свою радість, можна навіть влаштовувати невеличкі свята з цього приводу. Але виявляйте стурбованість, якщо у дитини не все добре в школі, і наполягайте на більш уважному виконанні домашніх і класних завдань. Постарайтесь, наскільки це можливо, не запроваджувати систему покарань і заохочень, наприклад, на півгодини більше можна подивитись телевізор за добрі оцінки і на півгодини менше – за погані. Такі правила самі по собі можуть спричинити емоційні проблеми.
- ✓ Допоможіть дитині відчувати інтерес до того, що викладають у школі.
- ✓ З'ясуйте, що взагалі цікавить вашу дитину, а потім встановіть зв'язок між її інтересами і предметами, що вивчаються в школі.
- ✓ Шукайте будь-які можливості, щоб дитина могла застосувати знання, отримані в школі, в домашній діяльності, наприклад, доручіть їй розрахувати необхідну кількість продуктів для приготування їжі або необхідну кількість фарби, щоб пофарбувати якусь поверхню.
- ✓ Особливих зусиль докладіть для того, щоб підтримувати стабільну і спокійну атмосферу вдома, коли в шкільному житті дитини відбуваються зміни.

Крім розглянутих специфічних причин, що впливають на якість успішності в п'ятому класі, існують й інші, характерні не тільки для цього віку:

Фізіологічні зміни.

Перехід в середню школу може співпасти з початком фізіологічних змін в організмі дитини. Дитина починає більш інтенсивно рости, стає вередливою, постійно хоче спати. Наслідком цих явищ є неухважність, послаблення пам'яті, розсіяність. Звичайно, що для адаптації дитини в такій ситуації потрібно більше часу.

Невпевненість в собі.

Сформувавшись одного разу, невпевненість у собі, в своїх здібностях «переходить» з дитиною із класу в клас. Дитина начебто наперед вважає, що у неї нічого не вийде, і навіть не бажає робити спроби. Причинами такої невпевненості можуть бути підвищена тривожність, тиск з боку дорослих, надмірна вимогливість, страх не виправдати очікування близьких. Невпевненість в собі може особливо сильно проявлятися в перехідному віці. Дитина починає критично ставитися до себе і своїх успіхів, своєї зовнішності, своїх можливостей чогось досягти. У багатьох підлітків спостерігається різке падіння самооцінки. Допомогти дитині подолати ці перешкоди, відчувати свою успішність і компетентність можна тільки розібравшись в причинах цих труднощів.

Особисті проблеми.

Різке погіршення якості навчання може бути пов'язане з особистими проблемами дитини: сварка з другом, закоханість, проблеми в сім'ї та ін. Знання того, що тривожить дитину допоможе з терпінням і розумінням поставитися до її неспішності. Інколи достатньо перчекати якийсь час, а інколи необхідна підтримка і допомога спеціаліста – психолога.

Відсутність здібностей.

Скоріше мова йде про відсутність у дитини яких-небудь видатних здібностей, на що сподівалися батьки. Але в п'ятому класі з'являються нові предмети і у дитини є можливість проявити себе в зовсім нових сферах.

Відсутність інтересу

Дуже часте явище – дитина погано навчається, тому що їй не цікаво. Причини можуть бути різні: постійні невдачі, погані стосунки з вчителями чи однолітками, особисті проблеми. Інколи дитина заявляє, що їй нецікаво навчатися, тому що вона не розуміє, як те, що вивчається в школі, може знадобитися їй в житті. Пояснення, що це точно знадобиться, або що потрібно навчатися для загального розвитку у цьому випадку неефективні. Але батьки можуть постаратися наочно показати дитині сенс вивчення того чи іншого предмета. Життя постійно ставить перед людиною завдання, що вимагають застосування шкільних задач, наприклад, без таблиці множення важко порахувати, скільки грошей знадобиться на придбання продуктів; знання алфавіту допомагає орієнтуватися в каталогах та енциклопедіях; розгадування кросвордів вимагає наявності відповідних знань на рівні шкільної програми (географії, історії, літератури); вирушаючи з дітьми в подорож або просто добираючись з одного кінця міста в інший можна запропонувати розрахувати швидкість руху або пройденої відстань; коли хтось з близьких або знайомих вирушає у подорож – обговоріть, як слід вдягатися і на який клімат розраховувати, яких традицій потрібно дотримуватись.

Не слід відразу послабляти контроль за навчальною діяльністю дитини, якщо в період навчання в початковій школі вона звикла до вашого контролю. Привчайте її до самостійності поступово: вона повинна сама збирати портфель, телефонувати однокласникам, виконувати домашні завдання. Не зайвим буде, якщо дитина заведе в шкільному щоденнику спеціальну сторінку, запише туди всі предмети, які буде вивчати в п'ятому класі, навпроти назви кожного предмета помістить номер відповідного кабінету і поверх. У випадку, якщо дитина заблукала в шкільному лабіринті, можна легко згадати номер і знайти його.

П'ятикласник повинен добре знати, де знаходиться шкільний розклад. Нерідко на початку навчального року розклад уроків змінюється мало не щодня. Непогано мати вдома номера контактних телефонів для уточнень. Нагадуйте дитині, щоб вона збирала все необхідне, звірившись з розкладом на завтра. Але не робіть цього за неї! Підкажіть сину чи доньці, до кого в школі можна звернутися за допомогою у випадку яких-небудь труднощів. Це

в першу чергу класний керівник, заступник директора (потрібно знати, де його кабінет).

Не забувайте з'ясувати і інші деталі: чи встигає дитина поїсти під час перерви в їдальні, чи може без відчуття небезпеки зайти в загальний туалет, спокійно перевдягтися в роздягальні?

Знайдіть можливість познайомитися з новими педагогами своєї дитини. Наприклад, попрохайте класного керівника запросити їх на батьківські збори або підійдіть до них самі. Якщо вважаєте за потрібне, розкажіть їм про певні особливості вашого сина чи доньки. З'ясуйте їх вимоги, критерії оцінювання і т.д. Зверніть уваги на ставлення вашого п'ятикласника до шкільних оцінок. Важливо, щоб він розумів: різні люди, у тому числі й вчителі, можуть оцінювати по-різному і результати його роботи, і його самого як особистість. В середній школі легше буде тому, хто не здійсмає галасу з-за поганої оцінки. Тут, звичайно, багато залежить від батьків: не можна, щоб наші невинуваті очікування і високі вимоги псували дитині життя. Підвищена тривожність частіше виникає не з-за реальних невдач (хоча буває й таке), а з-за страху не відповідати очікуванням батьків.

Звертайте увагу на фізичне самопочуття дитини, її емоційний стан, зміни в поведінці. Хтось з дітей стає більш тривожним і сором'язливим, хтось більше втомлюється чи стає менш організованим... За даними шкільних психологів, ті чи інші зміни в перший час спостерігаються у 70-80% п'ятикласників. Намагайтеся, щоб дитина дотримувалася режиму дня, створіть вдома спокійну обстановку. У разі необхідності (якщо, наприклад, у дитини стійкі порушення сну, вона частіше стала хворіти, постійно знижений настрій і т.д.) зверніться до лікаря. Не забувайте про можливість консультацій у дитячого психолога.

Навчайте здобувати інформацію з найрізноманітніших джерел: з періодичних джерел, з довідкової літератури, з Інтернету (при наявності можливості та під наглядом). Корисною звичкою може стати робота в читальному залі бібліотеки. Все це – підготовка до навчання і в старших класах, і в вузі. Покажіть, як працювати з різними словниками, енциклопедіями, довідниками. Зверніть увагу, чи вміє дитина виділити головне в абзаці, параграфі, статті, скласти короткий конспект.

Запрошуйте до себе додому однокласників сина чи доньки. Так ви допоможете дитині швидше налагодити контакти в новому середовищі, набути емоційної підтримки.

Пам'ятайте, що основними помічниками батьків в складних ситуаціях є терпіння, увага і розуміння.